

Příspěvky v metodologických sekcích (A) Smíšený design v pedagogickém výzkumu

Milada Rabušicová,
Lenka Kamanová,
Kateřina Pevná

Mezigenerační učení v rodině a rodinný kontext

Ústav pedagogických věd
FF MU

Teoretickými východisky jsou pro nás dva koncepty: koncept celoživotního učení a koncept mezigeneračního učení. Zaměřujeme se na precizaci dosavadních výsledků získaných dotazníkovým šetřením a na jejich další ověřování kvalitativní metodologií. Cílovou skupinou jsou třígenerační rodiny. Naše výzkumné nástroje pro práci s rodinami jsou tyto: skupinová a individuální administrace testu rodinného systému (FAST), skupinový a individuální rozhovor se všemi členy rodiny, časový snímek všedního a víkendového dne rodiny, časová osa učení v různých fázích života a zúčastněné pozorování v rodinách. Účelem těchto kombinovaných výzkumných technik je získat detailní obraz mezigeneračního učení a jeho podmínek ve sledovaných rodinách a vytvořit analytický příběh mezigeneračního učení v rodině. Chceme dále rozpracovat tezi o tom, že míra kultury sdílení (pevnost a síla vztahů) ovlivňuje učení v rodině a vice versa. Výzkumné otázky jsou zaměřeny na obsah a směr mezigeneračního učení v rodině, kdo v rodině učí koho z hlediska tří generací, jak je toto učení přijímáno a za jakých podmínek učení v rodině probíhá. Potenciál mezigeneračního učení v rodině úzce souvisí s charakteristikami rodiny, jako je komunikace v rodině, její atmosféra a sdílení v rodině. Tyto charakteristiky rodiny spolu silně korelují. Čím výraznější je proučící kultura rodiny, tím lepší jsou pro učení v rodině vytvořeny podmínky.

Hana Horká,
Zdeněk Hromádka

Význam kvalitativních metod v pilotní studii kvantitativního výzkumu

Katedra primární
pedagogiky PdF MU

Autoři reflektují výsledky vlastního kvantitativního výzkumu z oblasti environmentální výchovy a jejího vztahu k péči o zdraví a zamýšlejí se nad validitou některých položek použitého výzkumného nástroje. Z textu příspěvku vyplývá, že případné využití metod kvalitativního výzkumu mohlo přinést kvalitnější výsledky pro pregnantnější vymezení teorie, ze které jsou odvozovány výzkumné hypotézy. Jedná se o určité přehodnocení některých vlastních postupů, zejména při konstrukci proměnných. Příspěvek ukazuje, že hlubší pilotní analýza, která využívá některé metody

kvalitativního výzkumu, může odhalit výzkumníkem nepředpokládané varianty proměnných, jež mohou být zásadní pro řešení výzkumných otázek. V tomto případě se nejedná o zvažování rovnocenné komplementarity kvalitativních a kvantitativních výzkumných postupů pro účely výše zmíněného výzkumu, ale pouze o zvažování vhodnosti aplikovat některé metody kvalitativního výzkumu pro účely výzkumu kvantitativního.

Obsah příspěvku je zaměřen na teoretické přístupy v pojetích a modelech analýzy profesí (job analysis, work analysis) ve vztahu k aspektům a komponentám profese. Ve vztazích na pracovní motivaci, výkonnost a úspěšnost v profesi jsou diskutována teoretická východiska konstruktu pracovní spokojenost, která je blíže specifikována ve dvou výchozích oblastech intrinsické a extrinsické. Se zaměřením na učitelskou profesi jsou dále představeny metodologické přístupy k tvorbě profesiogramu. Možnosti využití smíšené výzkumné strategie v profesiografických studiích jsou prezentovány jak v úrovni metodologické, tak ve vybraných aspektech realizovaného empirického výzkumu, jehož problémem byla reflexe pracovní spokojenosti učitelů českých základních škol. Kvantitativní část studie reprezentují specifické cíle a diskutované výsledky dotazníkového šetření, v rámci kterého byla modifikována a testována technika MSQ-Minnesota Satisfaction Scale (E. D. Weiss, R. V. Daawis, G. W. England, L. H. Loofquist).

Příspěvek prezentuje opodstatněnost kvalitativní interpretace výzkumných dat sesbíraných pro účely kvantitativního výzkumu v tomto případě v oblasti interakce učitel–žák na primární škole. Upozorňuje na možnost zkreslení či nevhodného zobecnění výsledků výzkumu při absenci kvalitativních prvků (jevů) zachycených při sběru kvantitativních výzkumných dat. Předvýzkum, pro jehož účely bylo použito kvantitativní pozorovací techniky typologicko-interakční výzkumné techniky (=TIVT) Jiřího Pelikána, poukázal na problém mj. nedostatečně plných výzkumných dat. Tato data vykreslují komplexní obraz stávající situace interakce učitel–žák na primární škole, avšak pro jejich objektivní

Alena Seberová

Smíšená metodologie v profesiografickém výzkumu učitelské profese

Katedra pedagogiky
primárního a alternativního
vzdělávání PdF OU
v Ostravě

Dominika Stolinská

Kvalitativní přístup k interpretaci dat zís- kaných prostřednictvím kvantitativního výzku- mu v oblasti interakce učitel–žák na primární škole

Katedra primární
pedagogiky PdF UP
v Olomouci

a hlubší interpretaci se jako efektivní ukazuje doplnění poznatků kvalitativním popisem vzniklým na podkladě neřízeného pozorování. Prostřednictvím příspěvku budou představeny finální výsledky disertační práce, jejichž interpretace bude výstupem kombinace dvou kvantitativních technik, tedy již zmiňované TIVT a Bellackovy interakční analýzy, doplněným o jejich kvalitativní součást (viz výše).

Lucie Smékalová

**Komunitní vzdělávání
prizmatem integrované
výzkumné strategie**

Katedra sociologie
a andragogiky FF UP
v Olomouci

Příspěvek prezentuje koncept komunitního vzdělávání prizmatem integrované výzkumné strategie. Integrovaná výzkumná strategie je zde chápána v kontextu psychologického paradigmatu, který je aplikován na proces poznávání a vytváří triádu prožívání – vědění – jednání. Toto inspirativní pojetí sociálně vědního výzkumu proklamuje ve své práci doc. Loučková. Autorka příspěvku navrhuje výzkumný metodologický design, který vychází z uvedené filosofie a zahrnuje integrovanou výzkumnou strategii ve smyslu kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu na úrovni metod. Orientuje se na psychosémantické metody a techniky výzkumu. Snaží se propojit mentální reprezentace respondentů s jejich sociálními reprezentacemi a získat tak komplexní pohled na zkoumanou problematiku s očekávaným synergickým efektem. Mentální reprezentace probandů umožňuje zjistit Osgoodova metoda sémantického diferenciálu, sociální reprezentace respondentů lze rozpoznat pomocí Moscoviciho metody teorie sociální reprezentace.

Evaluace a autoevaluace

V příspěvku teoreticko-metodologické povahy bude představen systém 30 evaluačních nástrojů, které jsou aktuálně školám nabízeny národním projektem Cesta ke kvalitě jako pomoc při realizaci vlastního hodnocení školy. Jedná se např. o dotazníky pro žáky, učitele, ankety pro rodiče, hospitační protokoly, posuzovací formuláře, metodiku vedení skupinového rozhovoru s absolventy, metodiku řízených diskusí mezi učiteli, komplexní nástroje zaměřené na hodnocení práce učitele. Většina těchto nástrojů má potenciál výzkumného použití. Představena budou jejich metodologická specifika – výběr položek či měřených faktorů školou samotnou, elektronické vyplňování dotazníků s automaticky generovanou zprávou pro školu aj. Všechny evaluační nástroje prošly standardizací a budou opatřeny uživatelským manuálem. Standardizace měla různou povahu podle typu dané metody a podle časových a finančních možností projektu. U kvantitativních nástrojů byly získány normy ze škol, které během jednoho roku (v období let 2009 až 2011) využily elektronické vyplnění pilotních verzí.

Martin Chvál,
Stanislav Michek

**Tvorba a standardizace
evaluačních nástrojů
v projektu Cesta ke
kvalitě**

Národní ústav odborného
vzdělávání

Tradice hodnocení v běžných podmínkách základní školy se obvykle orientuje na dvě proměnné: na výsledky edukace a na její průběh. Zkušenosti ukazují, že zaměřenost na procesuální stránku dává větší příležitosti výzkumníkům poznat dynamiku procesů vyučování a učení. Jsme svědky neustálého zdokonalování metodologických nástrojů a jako v dalších oblastech pedagogického výzkumu se výrazněji prosazují kvalitativní postupy. Nicméně také kvantitativní metodologie přináší i v současné době zajímavá data a reflexe vyučování. Příkladem je celosvětově rozšířená metoda N. A. Flanderse, známá jako FIAS 1970 (Flanders Analysis Interaction System). Jejím principem je popis pedagogické interakce pohledem předem stanovených činnostních kategorií, tak jak se mění v průběhu výuky. Naše sdělení popisuje výzkumný dosah upravené metody FIAS, a to ve třech obsahových cílech: a) metodologický profil upravené verze kategoriálního systému, b) princip specializovaného software CodeNet

Tomáš Svatoš,
Jana Doležalová

**Výzkumné možnosti
kategoriálního systému
podle Flanderse při
evaluaci současné
základní školy**

Katedra pedagogiky
a psychologie PdF UHK

Pondělí, 5. 9. 2011

Pondělí, 5. 9. 2011